

Пастух Ігор Дмитрович,

завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ КОРУПЦІЄЮ, ПРАЦІВНИКАМИ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» [1] правопорушенням, пов'язаним з корупцією визнається діяння, що не містить ознак корупції, але водночас порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене відповідною особою і за яке законом передбачено такі види юридичної відповідальності як кримінальна, адміністративна, дисциплінарна, цивільно-правова.

Аналіз положень глави 13-А КУпАП свідчить, що за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, встановлено санкції у вигляді накладення таких адміністративних стягнень як штраф, конфіскація та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю передбачена в Кодексі, як правило у якості адміністративного стягнення лише за повторне правопорушення, вчинене особою, яку протягом року вже було піддано адміністративному стягненню. Водночас, ч. 6 ст. 30 КУпАП передбачена можливість застосування цього адміністративного стягнення судом, навіть у випадках, коли в санкції статті Особливої частини цього Кодексу воно не передбачено, але суддя з урахуванням характеру проступку, посади, особи правопорушника та інших обставин справи визнає за неможливе збереження за службовцем займаної посади. Як бачимо, законодавчим правилом конкретних підстав для позбавлення права обіймати посади не встановлено, тож вони можуть довільно тлумачитися суддями. При цьому практика застосування такого покарання, прямо не передбаченого санкцією правопорушення, пов'язаного з корупцією, вже має місце у правозастосовній діяльності [2]. Водночас слід констатувати, що при встановленні неконкретних положень для визначення підстав застосування позбавлення права обіймати посади, передбачених ч. 6 ст. 30 КУпАП, законодавцем був недотриманий принцип правової визначеності, який вимагає чіткості, зрозумілості й однозначності формулювання правових норм, зокрема їх передбачуваності для громадян. З урахуванням цього вважаю, що положення розглядуваної статті Кодексу потребують удосконалення.

Викликають певні зауваження й інші норми юридичної відповідальності публічних службовців при виявленні у їх діях правопорушень, пов'язаних з корупцією. Як відомо, адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією, передбачена

Кодексом України про адміністративні правопорушення. Водночас наслідки притягнення до такої відповідальності різняться залежно від виду публічної служби яку проходить та чи інша особа. Нерідко в національному законодавстві така обставина (притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією) визначається як підстава для припинення публічної служби.

Розглянемо для прикладу як ця норма діє відносно працівників органів і підрозділів системи МВС України. Так, відповідно до ст. 77 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський звільняється зі служби в поліції, а служба в поліції припиняється, зокрема, у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. При цьому склад правопорушення, а також вид накладеного стягнення впливу на припинення служби не мають. Подібна норма прописана й щодо осіб начальницького складу служби цивільного захисту, контракт з якими розривається за тих самих умов (ч. 3 ст. 106 Кодексу цивільного захисту) [3]. Достатнім для припинення служби є факт притягнення до адміністративної відповідальності за адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, і для посадових осіб Державної прикордонної служби України [4].

Проте законами передбачені й інші правові наслідки притягнення особи до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. Так, публічна служба працівників органів і підрозділів системи МВС, на яких поширюється дія Закону України «Про державну службу» [5] припиняється лише за умови, що притягнення їх до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язане з корупцією, полягатиме у накладенні судом не будь-якого адміністративного стягнення, а лише позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

Стосовно осіб, які для цілей Закону «Про запобігання корупції» прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (посадові особи юридичних осіб публічного права, особи, які надають публічні послуги, представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій), як правило, додаткових наслідків у вигляді обов'язкового звільнення з роботи взагалі непередбачено.

Різними є строки можливого вступу (повернення) на відповідну службу після притягнення їх до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язане з корупцією: на службу до ДСНС та ДПС – один рік після притягнення, державна служба – три роки, в поліцію така особа не може бути призначена взагалі. Водночас особа може спробувати вступати на службу в ДБР, НАБУ та інші правоохоронні органи, де такий термін також дорівнює одному року після

притягнення до відповідальності. Обґрунтованість такого підходу законодавця складно зрозуміти.

Як бачимо, законодавець по-різному визначає наслідки притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, осіб уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, незважаючи на перебування в одній групі суб'єктів, на яких поширюються вимоги Закону України «Про запобігання корупції». Спробую запропонувати власний варіант вирішення проблеми такого регулювання. Він побудований на наступних міркуваннях.

Усі адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, що містяться у гл. 13-А КУпАП, відповідно до їхнього складу можна поділити на дві групи:

а) адміністративні правопорушення, пов'язані з виконанням службових обов'язків (ст. 172-5 – лише щодо порушення обмежень щодо одержання подарунків у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи; ст. 172-7 – неповідомлення про реальний конфлікт та дія в умовах реального конфлікту інтересів (тобто суперечності між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень вчинення дій під час їх виконання); ст. 172-8 – незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень). У цих проступках порушення антикорупційного законодавства відбувається під час виконання професійних владних та інших службових повноважень;

б) адміністративні правопорушення, безпосередньо не пов'язані з виконанням службових обов'язків (ст. 172-5 – щодо прийняття подарунків, що не відповідають загальноновизнаним уявленням про гостинність; ст. 172-4 – порушення вимог суміщення та сумісництва; ст. 172-6 – порушення вимог фінансового контролю та ін.). Ці проступки вчиняються особами у зв'язку з недотриманням додаткових обмежень, заборон або невиконанням обов'язків, які не стосуються тієї роботи, що виконується ними за посадою.

З урахуванням цього, вважаю, що наслідки вчинення різних за своєю сутністю, природою, та суспільною шкідливістю адміністративних проступків, пов'язаних з корупцією, не можуть бути однакові, оскільки порушують низку принципів юридичної відповідальності: справедливості, індивідуалізації покарання, відповідності провини та покарання тощо. Тому припинення публічної служби як наслідок притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язане з корупцією, має наставати лише у випадках вчинення правопорушень, пов'язаних із виконанням службових обов'язків, в інших випадках звільнення має бути наслідком вчинення правопорушення особою, на яку

протягом року було накладено адміністративне стягнення (тобто на підставі рішення суду).

Термін можливого поновлення на публічну службу у таких випадках слід встановити загальний – три роки.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056.

2. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/65649269>.

3. Кодекс цивільного захисту 2 жовтня 2012 року № 5403-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 34–35. Ст. 458.

4. Про Державну прикордонну службу України. Закон України від 3 квітня 2003 року № 661-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 27. Ст. 208.

5. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. Ст. 43.

Помазанов Андрій Віталійович,

науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем превентивної діяльності

та запобігання корупції ННІ № 3

Національної академії внутрішніх справ,

доктор філософії з галузі знань «Право»

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В ПИТАННІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ТА ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

На сьогодні корупційні злочини залишаються однією з найбільш істотних перепон до формування в Україні належних умов функціонування державних та приватних інститутів, забезпечення сприятливого інвестиційного клімату, а також розвитку держави й суспільства в цілому. Належне організаційне, інституційне, законодавче та практичне забезпечення запобігання корупції упродовж багатьох років не лише не втрачало своєї актуальності, але й набувало нових обертів, зважаючи на низку об'єктивних та суб'єктивних факторів, що зумовлювали удосконалення корупційних методів, зростання корупційних ризиків у різних сферах суспільних відносин та формування нових підходів до боротьби з таким явищем на державному рівні, зокрема, силами правоохоронних органів.

За даними дослідження Міжнародної організації боротьби з корупцією Transparency International, у 2019 році показники Індексу сприйняття корупції в Україні зумовили перебування її на 126 місці зі 180 можливих серед інших країн [1]. Беручи до уваги показники цього самого рейтингу за попередні три роки, Україна фактично повернулася до «здобутків» 2017 року. Це означає, що з точки зору правозастосування якість боротьби з корупцією в Україні, незважаючи на намагання